

”Ta i mot og ta farvel”

”Hvordan kan barnehagelærere legge til rette for en trygg ankomst og avskjed om morgenen for de yngste barna i barnehagen?”

Margrethe Støle

Kandidatnummer: 2027

Bacheloroppgave

BHBAC3900

Hovedmodell

Fordypning: De yngste barna i barnehagen

Trondheim, Mai 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Da var min reise over på barnehagelærerutdanningen. Det har vært krevende, men samtidig gøy og lærerikt. Jeg har lært mye om meg selv og hvilken type barnehagelærer jeg vil være. Grunnen til at jeg valgte ankomst og avskjed som tema for denne oppgaven, er fordi jeg har sett og erfart i praksis hvor viktig det er å bli møtt av påkoblede barnehagelærere ved ankomst og avskjed om morgenen i barnehagen.

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle som har hjulpet meg gjennom disse tre årene. Jeg vil først og fremst takke mine veiledere Monica Bjerklund og Mirjam Dahl Bergsland som har støttet meg, og kommet med konstruktive tilbakemeldinger. Dere har lært meg utrolig mye, og jeg sitter igjen med mye ny kunnskap. Jeg vil også takke informantene mine, som kunne bruke sin tid til å stille opp til intervju i deres jobb tid. Jeg vil også takke alle mennesker som har inspirert meg. En spesiell takk til min gode venninne Julie Aspesletten, som har hjulpet meg gjennom disse tre årene med transkribering og gode ord. Til slutt vil jeg takke mamma for at hun alltid har støttet meg gjennom disse tre årene og hatt troen på meg. Jeg hadde virkelig ikke klart å gjennomføre disse tre årene uten hennes gode hjelp.

Tusen takk alle sammen!

Trondheim, mai 2018

Innholdsfortegnelse

Forord	2
1.0 Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Problemstilling	5
1.3 Oppgavens oppbygning	5
1.4 Begrepsavklaring	5
2. 0 Teori	6
2.1 Betingelser for trygghet	6
2.2 Organisering om morgenen	7
2.2.1 Overgangsobjekt	7
2.3 Tilknytning	8
2.3.1 Trygg og utrygg tilknytning	8
2.4 Overlevering, mottakelse og avskjed	9
2.5 Omsorg	9
2.6 Gråt som reaksjon på avskjed.....	10
2.7 Foreldresamarbeid	10
3.0 Metode.....	12
3.1 Kvalitative og kvantitative metoder	12
3.2 Valg av metode.....	12
3.3 Valg og presentasjon av informanter.....	13
3.4 Det kvalitative intervjuet	14
3.5 Metodekritikk	15
3.6 Etske overveielser og personvern.....	15
3.7 Analyse av datamaterialet.....	16
4.0 Presentasjon av funn og drøfting	17
4.1 Organisering på morgenen	17
4.2 Overgangsobjekt.....	19
4.3 Trygge barn vs. utrygge barn.....	22
4.4 Omsorg, gråt og respekt	24
4.5 Foreldresamarbeid	25
5.0 Avslutning.....	28
6.0 Litteraturliste	30
7.0 Vedlegg.....	32
Vedlegg 1 – intervjuguide	32
Vedlegg 2 – samtykkeskjema	34

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Helt siden jeg startet på barnehagelærerutdanning har jeg hatt et ønske om å fordype meg i temaet tilknytning og trygghet. Mange barn begynner i barnehagen etter å ha utelukkende vært sammen med omsorgspersoner i trygge omgivelser, med personer som kjenner rutiner og tolker dem slik at de blir møtt og får ivaretatt sine behov. Overgangen til barnehagetilværelsen er nytt både for barnet og foreldrene. Dette kan oppleves tungt, for noen foreldre vil det å overlevere barnet sitt til ukjente også innebære en viss usikkerhet. Vil barnet bli tatt godt vare på, kjenner de godt nok mitt barn til å gi det god omsorg, er det trygt i barnehagen?

Morgenen, hvor foreldrene overlater barnet til andre voksne, er en viktig arena hvor barnehagens oppgaver blant annet er å trygge både barnet og foreldre om at dette vil gå bra, og at barnet vil få en trygg og god dag. Jeg tror at måten barnet og foreldrene blir møtt på har mye å si for barnets trygghet. Det å skape gode relasjoner og en god overgang mellom hjem og barnehage er en viktig oppgave barnehagelærere har, ved å møte barnet ved både ankomst og avskjed om morgenen.

Som barn erfarte jeg selv hvor godt det var å bli møtt med et «hei», et smil og et ledig fang. Et ledig fang eller to var betryggende for meg om morgenen. Viktigheten av at barna blir møtt på en vennlig og trygg måte når de ankommer barnehagen har jeg sett og erfart i praksis. Barn er forskjellige og har ulike behov når det gjelder ankomst i barnehagen. Noen ønsker et fang, mens andre søker først de andre barna og lekene, før en har behov for trygghet. Avskjed kan også for mange barn og foreldre være en utfordring.

Trygghet er viktig for barn, men også for voksne. For meg er trygghet å bli anerkjent, møtt og sett. Jeg så at jeg hadde behov for mer kunnskap om dette temaet, og gledet meg til å fordype meg mer i det. Jeg er snart ferdig utdannet barnehagelærer, og håper og ønsker at jeg kan være med på å fremme en god ankomst og avskjed i barnehagen.

1.2 Problemstilling

Jeg har utviklet problemstillingen min underveis i arbeidet med bacheloroppgaven. Jeg har da valgt å knytte problemstillingen til ankomst og avskjed om morgenen i barnehagen:

«Hvordan kan barnehagelærere legge til rette for en trygg ankomst og avskjed om morgenen for de yngste barna i barnehagen?»

1.3 Oppgavens oppbygning

Jeg har nå presentert hvilket tema jeg har valgt, og hvorfor jeg har valgt trygg ankomst og avskjed som tema. Videre i kapittel to vil jeg presentere relevant teori knyttet til min problemstilling, og deretter i kapittel 3 redegjøre for metode. I kapittel 4 vil jeg presentere funnene mine, og drøfte disse opp mot relevant teori. I avslutningen vil jeg oppsummere funnene mine.

1.4 Begrepsavklaring

I oppgaven benytter jeg ordene «foreldre» og «omsorgspersoner» om de voksne som har ansvar for barnet i hjemmet. Barnehagepersonalet vil bli benevnt som de «ansatte». Noen steder i teoridelen er også de ansatte nevnt som «omsorgspersoner» i barnehagen når de overtar foreldrenes funksjon.

2.0 Teori

I dette kapittelet vil jeg presentere ulike teoretiske rammer som er av relevans for min problemstilling. Det er brukt underkapitler for å gi leseren en pekepinn på hva kapittelet inneholder, samt for å knytte teorien mer oversiktlig til problemstillingen.

2.1 Betingelser for trygghet

Andersen, Gundelach og Rasmussen (2009) definerer betingelsen for trygghet slik: «At barnet har en tydelig opplevelse av at dette sted er et trygt sted, og at mine viktige voksne hører mine signaler, er en betingelse for trygghet» (Andersen et al., 2009, s. 31). Dette er nødvendig for at barnet skal oppleve trygghet. Det er viktig at barnehagen har kunnskap om dette. Personalet kan skape en god atmosfære, og lage små rutiner for ankomsten. En varm klem kan være noe som bidrar til at barnet opplever trygghet. Det finnes flere definisjoner på begrepet trygghet. Et av kjennetegnene kan være at barnet har en sikker base hos sine nære voksne (Andersen et al., 2009, s. 20). Hart og Schwartz (2009) viser til John Bowlby som sier at en sikker base er en plattform barnet kan gå ut ifra, og vende tilbake til når barnet trenger emosjonell støtte, eller trøst (Hart & Schwartz, 2009, s. 71). Trygghets sirkelen nevner også denne basen og plattformen. Den er dannet på grunnlag av mange års forskning på hvordan de grunnleggende behovene henger sammen av begrepet trygghet.

I følge Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013) har barnet to tilknytningsbehov i trygghets sirkelen. Den første er at omsorgspersonene skal gi barnet nærhet og trøst, mens den andre er behov for utforskningsstrang. Den voksne må være den trygge havnen for barnet, som barnet kan oppsøke ved behov for nærhet og trøst. Når barnet skal utforske verden er det også avhengig av de kan komme tilbake til basen. Være en trygg base hvor barnet kan få følelse av en indre trygghet. Barn trenger også å lades, og da er ansatte en viktig ladestasjon for barna når foreldrene ikke er tilstede (Brandtzæg et al., 2013, s. 25). Abrahamsen (2015) viser til teoretikeren Bowlby som sier at barnet alltid skal kunne vende tilbake til den trygge basen for å få trøst og trygghet (Abrahamsen, 2015, s. 54). Dersom barnet skal utforske vil det ha behov for følelsen av trygghet (Broberg, Hagström & Broberg, 2014, s. 49). Barn med trygg tilknytning viser dette gjennom å signalisere at de er trygge på at deres omsorgsperson vil være tilgjengelige for dem og imøtekomme deres behov for omsorg, trøst og hjelp (Drugli, 2017, s. 46).

2.2 Organisering om morgenen

Litteraturgjennomgangen min viser flere eksempler på måter å skape trygghet for barnet på, og flere av disse vil slik jeg ser det være aktuelt ved ankomst og avskjed om morgenen. «God organisering og gode rutiner vil utgjøre gode rammer for positivt samspill». (Drugli, 2017, s. 164). Dette gjelder også foreldresamarbeidet som jeg kommer tilbake til i kapittel 2.7. Gode rutiner og organisering vil bidra til at barna blir trygge. Ved å ha en god atmosfære, gi barnet et smil, god fysisk kontakt og hyggelige ord som: «*jeg er så glad du er her*», vil det skapes gode relasjoner (Drugli, 2017, s. 167). I følge Brandtzæg et al. (2013) er det trygghetsskapende for barnet dersom barnehagen er organisert slik at alle barn har minst en tilknytningsperson de er trygge på. Det gir barnet en trygg havn de kan gå til (Brandtzæg et al., 2013, s. 101). Dersom barnet signaliserer at dette er et godt sted å være og opplever trygghet av voksne som lytter, vil barnet føle seg trygt (Andersen et al., 2009, s. 30). Viktigheten av tilknytningsperson kommer jeg tilbake til i punkt 2.3.

2.2.1 Overgangsobjekt

Abrahamsen (2015) sier at mange barn finner trøst i å ha et overgangsobjekt med seg, som de holder fast og føles trygt når foreldrene drar. Abrahamsen (2015) viser til Winnicott som sier at transitional object, eller overgangsobjekter som det heter på norsk, er en måte å kontrollere atskillelsen fra sine omsorgspersoner på. Et overgangsobjekt kan for eksempel være en koseklut, bamse eller en smokk. Disse overgangsobjektene kan være til hjelp for barna når foreldrene ikke er tilstede. Barna får en følelse av å være nær foreldrenes kropp og lukt, som gir en spesiell følelsesmessig verdi for barnet. Barnet må selv finne en egen måte å beherske overgangsobjektet på. Barnehagene har ulike regler for overgangsobjekter. Noen barnehager gir kun ut overgangsobjektene ved oppstart. Noen har regler og rutiner rundt overgangsobjekter, der barnet får bruke det ved soving eller når han/hun har slått seg eller er lei seg eller når foreldrene går om morgenen. Andre barnehager har ikke så mange rutiner og setter få grenser for overgangsobjektet (Abrahamsen, 2015, s. 141).

2.3 Tilknytning

Tilknytning er det spesielle båndet som oppstår mellom barnet, foreldrene og personalet i barnehagen (Andersen et al., s. 22). Det blir etablert et sterkt følelsesmessig bånd til omsorgspersonene når barnet knytter seg til en som gir barnet beskyttelse. Barn er avhengig av god tilknytning. Barn knytter seg til voksne som gir barnet beskyttelse, fysisk og emosjonell omsorg. Foreldrene er den viktigste tilknytningen til barnet før det etablerer tilknytning til de voksne rundt seg (Drugli, 2017, s. 43).

I følge Broberg et al. (2014) er det nødvendig at de yngste barna har minst en relasjon til en voksen som kan gi barnet beskyttelse og trøst når de har behov for det, da de yngste kan ha vanskelig for å regulere sine egne følelser. Det vil også bidra til at barnet kan etablere tilknytning til andre voksne. Barn er avhengig av nære relasjoner med voksne rundt seg, og de søker trøst og beskyttelse til omsorgspersonene for å få trygghet (Broberg et al., 2014, s. 65)

2.3.1 Trygg og utrygg tilknytning

Så lenge den voksne er tilgjengelig, gir barnet trøst og nærhet, opplever barnet en trygg tilknytning (Drugli, 2017, s. 46). Broberg et al. (2014) hevder at det er viktig at den voksne legger til rette for en trygg base og trygg havn som barnet kan vende tilbake til dersom barnet trenger nærhet og trøst for å utforske. Trygghetssirkelen handler blant annet om at barnet kan vende tilbake til omsorgspersonen når de har behov for det, blant annet når det ytre blir for skremmende. De voksne må være tilgjengelige, og gi trøst når de ser barnet har behov for det. Når barnehagen skal være den trygge havnen, må de ansatte oppnå en god relasjon og tilknytning til barnet og foreldrene slik at de voksne blir den trygge basen hvor de kan få beskyttelse, omsorg og trøst. (Broberg et al., 2014, s. 43-45). Tilknytningen er derimot utrygg hvis den voksne ikke møter barnet med sensitivitet, og behov for trygghet og nærhet (Drugli, 2017, 46). Barn har ulike former for tilknytningsatferd, men det de har til felles er et mål om å beholde nærhet til omsorgspersonene. Så lenge barnet får følelsen av at det er trygt, avtar tilknytningsatferden. Det er dette som kalles for trygg tilknytning, når barnet opplever det sterke båndet mellom omsorgspersonen. *Vær hos meg, jeg trenger deg* (Abrahamsen, 2015, s. 58).

2.4 Overlevering, mottakelse og avskjed

Levering i barnehagen om morgenen er det første som skjer i barnehagen. Her forekommer den uformelle kontakten mellom foreldre og personalet som utgjør en god del av samarbeidet (Drugli, 2017, s. 114). Det å bli avskilt fra foreldrene om morgenen kan oppleves vanskelig for både foreldrene og barnet. Det er derfor viktig at personalet legger til rette for gode rutiner slik at barnet kan få en god start i barnehagen (Drugli, 2017, s. 164-166). Barn reagerer av og til emosjonelt i denne overgangen. Dette kan skyldes at foreldrene viser utrygghet, eller at foreldrene har dårlig tid om morgenen og må dra. Begrepet mikroseperasjoner handler om hvor viktig det emosjonelle klima mellom barn og voksne er, og at de voksne må være tilstede i situasjonen og fange opp disse viktige øyeblikkene. Hvis ikke kan det skade barnets psykiske helse og utvikling av tilknytningstrygghet (Abrahamsen, 2015, s. 93).

«Mikroseperasjoner vil altså si situasjoner der omsorgspersoner er fysisk tilstede, men likevel gi uttrykk for psykologisk fraværende» (Abrahamsen, 2015, s. 93). Foreldrene skal gi barnet til personalet, og barn og foreldre skal være klar for avskjeden. Det vil øke uroen til barnet om personalet tar i mot barnet før barnet selv er klar. Det kan føre til gråt og frustrasjon. For å redusere barns negative følelser ved morgenen hevder hun at det er viktig med voksne som er sensitive ovenfor barnet. Ved at en voksen møter barnet om morgenen, blir barnet møtt ved en varm ankomst som gjør det lettere for barnet å bli separert fra foreldrene. Det stilles da spesielle krav til omsorgspersonene ved å ha gode rutiner ved morgenen for at barnet skal føle seg trygg (Drugli, 2017, s. 116).

2.5 Omsorg

Barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg. Dette gjennom at barna skal bli sett, hørt, respektert og støttet ut fra individuelle behov. Barnehagen skal blant annet sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen, og møte alle barn med åpenhet å vise omsorg for hvert enkelt barn (Rammeplanen, 2017, s. 16-17).

Askland (2011) viser til Thyssen som definerer begrepet omsorg slik: «Det å bry seg om og ta vare på andre menneskers beste» (Askland, 2011, s. 58). Askland (2011) sier at omsorg handler om å bry seg om barnets, og barnets følelser. For barn handler begrepet omsorg om å få kjenne seg trygg. Askland (2011) viser til Thyssen som skriver at begrepet omsorg handler om å ta hensyn til barnets beste, hvor viktigheten ligger hos de voksne, hvor de skal møte

barnets individuelle behov (Askland, 2011, s. 62). Begrepet omsorg kan defineres som «å ha noen i tankene». Omsorgen er da tilstede når en klarer å ta andres perspektiv. Omsorg handler om å ha følelser for et annet menneske. For at omsorgen skal være tilstede må en selv ha erkjent omsorg, for å gi omsorg til andre. Det kan blant annet være at noen har hatt oss i tankene, og bryr seg om oss (Abrahamsen, 1997, s. 78). Abrahamsen (1997) viser til Winnicott som gir betegnelse for begrepet «holdning». Han hevder at dette er et begrep som skal foregå automatisk og rutinemessig, ved at omsorgen skal være tilgjengelig både fysisk og psykisk i barnets hverdag. Begrepet er nært knyttet til barnets avhengighetstilstand, for hvordan omsorgspersonene holder barnet psykisk og fysisk (Abrahamsen, 1997, s. 84). Barnet skal her bli total beskyttet av omsorgspersonene, hvor barnet skal få varme, nærhet, beskyttelse og støtte (Abrahamsen, 1997, s. 85). Ved at omsorgspersonene holder barnet fysisk, peker Winnicott på at omsorgspersonene gjør dette fordi vi har barnet i tankene (Abrahamsen, 1997, s. 84-85).

2.6 Gråt som reaksjon på avskjed

Barn reagerer ulikt ved overtakelse og avskjed. De voksne i barnehagen må kjenne til hvilke følelser det enkelte barn signaliserer, for å komme det i møte og ivareta barnet på best måte. Barn viser følelser for å gi uttrykk på hvordan de har det (Drugli, 2017, s. 34). Gråt er et menneskelig trekk. Gråt er en del av barnets nonverbale språk (Abrahamsen, 2015, s. 137). Tilknytningsteoriene sier at gråt er en del av barns tilknytningsatferd når barnet atskilles. Gråten er tilstede fordi barnet søker en voksen som gir trygghet og trøst og gråten blir noen ganger sett på som negativt (Abrahamsen, 2015, s. 133). Abrahamsen (2015) viser til Bowlby og Winnicott som sier at barn har ulike måter å formidle gråt på ut i fra hvilke situasjoner barnet er i. Barn gråter fordi barnet er lei seg, og man må akseptere barns følelser. Bowlby og Winnicott skriver også at det viktigste er hvordan omsorgspersonene opptrer mot barna, og hvilken respons vi gir på barnets gråt (Abrahamsen, 2015, s. 133).

2.7 Foreldresamarbeid

Rammeplanen (2017) skriver at barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeid og god dialog med foreldrene (Rammeplanen, 2017, s. 22). Samarbeid handler om å utveksle informasjon om barnet, og hvilke forventninger foreldrene har til hverandre og barnehagen. Det er viktig å ha gjensidig tillitt til hverandre, for å kunne samarbeide mot et felles mål som

er til barnets beste. For å få til et godt samarbeid er det viktig med god kommunikasjon hvor man har en god dialog med hverandre, lytter, og lar foreldrene få medvirke å bli tatt på alvor (Glaser, 2013, s. 71). Dialog er noe som hører til i et samspill mellom mennesker, som gir nærhet og kilde til kunnskap (Høigård, 2013, s. 67).

Det er viktig at personalet kommuniserer med foreldrene, og lager gode rutiner for hvordan overgangen skal oppleves god for både barnet og foreldrene (Glaser, 2013, s. 65). Dersom barnehagen ikke har gode rutiner for foreldresamarbeidet vil det ofte kun være de ressurssterke foreldrene til barn som ikke har utfordringer, som vil kreve kontakt med personalet. Barnehagen sender ofte ut informasjon om rutinene de har på avdelingene for å gjøre foreldrene tryggere. (Drugli, 2017, s. 109). Det er viktig å kommunisere med foreldrene på en anerkjennende måte ved å være opptatt av hva foreldrene mener (Bø, 2011, s. 143). Videre viser (Bø 2011) til at barnehageansatte må formidle hva de ønsker av foreldrene, hvilket samarbeid de ønsker. Bø (2011) sier også at det er viktig å lytte til hva foreldrene sier, og være åpen for den andre. Drugli skriver at hvis personalet inviterer foreldrene til å komme med ideer og tanker om barnehagen, vil dette styrke samarbeidet med foreldrene (Drugli, 2017). Den daglige, uformelle kontakten med foreldrene og personalet er viktig for samarbeidet (Drugli, 2017, s.114). Foreldrene vil oppleve god støtte fra barnehagen når de opplever det som et godt sted å være, hvor de møter ansatte som er positive og engasjerte (Bø, 2011, s. 190).

3.0 Metode

I dette kapittelet vil jeg begrunne valg av metode og innsamlingsstrategier, samt kort gjøre rede for kvantitative og kvalitative metoder. Videre vil jeg komme med metodekritikk, deretter skrive om etiske overveielser knyttet til min oppgave. Til slutt analyse av min data.

Det finnes ulike definisjoner på metode. Dalland (2012, s. 111) viser til Vilhelm Aubert som definerer metode som en fremgangsmåte og et middel til å løse problemer for å komme frem til ny kunnskap. I følge Larsen (2007) er metode et redskap forskeren kan bruke for å undersøke noe (Larsen, 2007, s. 17) Det finnes ulike typer metoder vi kan anvende. Når vi skal velge metode er det derfor viktig å tenke på hva man vil undersøke. Den metoden man velger vil få innvirkning for hvordan resultatene og innsamlingsprosessen vil bli (Larsen, 2007, s. 17).

3.1 Kvalitative og kvantitative metoder

Det som kjennetegner en kvantitativ metode er at forskeren ønsker å gå mer i bredden, og undersøke noe som er målbart, hvor det er et jeg-det-forhold mellom forsker og informant (Dalland, 2017, s. 53). Ved kvantitativ metode er det mest vanlig å bruke tall og tabeller som innsamlingsstrategier. Det som kjennetegner en kvalitativ metode er at forskeren ønsker å ha direkte kontakt med informanten, og få flest mulig opplysninger om temaet hvor det er et jeg-du-forhold mellom forsker og informant. (Dalland, 2017, s. 53). De mest brukte innsamlingsmetodene innenfor kvalitativ metode er intervju og observasjon. Jeg har valgt å bruke kvalitativ metode fordi den ble mest relevant i forhold til min problemstilling, hvor jeg ønsket å rette blikket mot hvordan barnehagelærere tenker og arbeider. Thagaard (2013, s. 60) sier at det er et strategisk utvalg å velge en kvalitativ metode, om jeg velger informanter som har egenskaper i forhold til min problemstilling. Kvalitative metoder går mer i dybden og vektlegger betydning, mens kvantitative metoder vektlegger utbredelse og antall (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66)

3.2 Valg av metode

Oppgaven tar for seg trygg ankomst og avskjed i barnehagen om morgenen. For å gå i dybden på dette ønsket jeg å gjennomføre en undersøkelse, og metodevalget for å gjennomføre dette ble kvalitativt intervju. Thagaard (2013) sier at intervju er en selvegnet metode for å finne ut

hvordan informanten opplever informasjonen (Thaagard, 2013, s. 95-103). Ut i fra problemstillingen min, egnet det seg best å velge intervju som forskningsmetode for å samle inn mest mulig informasjon til oppgaven. Jeg ønsket da å få svar på hvordan tre pedagogiske ledere fra forskjellige barnehager jobber med trygg ankomst og avskjed i barnehagen. Fordelen med kvalitativ metode er at jeg ikke hadde ambisjoner om å finne et gitt svar, som skulle understreke teorien. Da jeg hadde fått kontakt med alle informantene via e-mail, valgte jeg å sende ut intervjuguiden på forhånd (se vedlegg 1). Dette for at informantene skulle få mulighet til å være forberedt på spørsmålene. I intervjuguiden forsøkte jeg å ha så åpne spørsmål som mulig, slik at informantene kunne få mulighet til å svare fritt og ærlig. Dalland (2017, s. 78) sier at om en bruker en åpnere intervjuguide kan det bidra til at informanten byr mer på seg selv, med spontane, levende og uventede svar.

3.3 Valg og presentasjon av informanter

Da jeg skulle finne hvilke informanter jeg ville benytte meg av, valgte jeg informanter som hadde bred kunnskap innenfor temaet de yngste. I følge Dalland (2017) er dette en strategisk måte å velge informanter på, fordi jeg valgte personer med bred kunnskap og erfaring (Dalland, 2017, s. 74). Fordelen med dette valget var at jeg fikk gode kunnskapsfylte svar til intervjuguiden.

Jeg hadde på forhånd bestemt meg hvilke personer jeg ville intervju. I utgangspunktet tenkte jeg å intervju to pedagogiske ledere. Jeg ble anbefalt av mine veiledere å kontakte en student barnehage som jobbet godt med ankomst og avskjed i barnehagen. Derfor valgte jeg også å inkludere denne, for å få et utvidet informasjonsgrunnlag. Det resulterte i at jeg intervjuet tre pedagogiske lederne. De to andre jobbet på en avdelings barnehage. Det var interessant å intervju en barnehage pedagogisk leder som jobbet på en studentbarnehage. De hadde et stort fokus på ankomst, og et samarbeid med foreldrene som ofte var på de ansattes alder. Det var dette som gjorde det interessant å ville intervju henne. Jeg tok kontakt med alle tre barnehagene, og holdt videre kontakt per e-post hvor vi fikk avtalt tidspunkt og sted for gjennomføring av intervju. I følge Dalland (2017) er det mest gunstig å starte med et lite antall intervjupersoner før en øker antallet, og heller ha samtale med en eller to informanter (Dalland, 2017, s. 76). Men jeg bestemte meg likevel for å intervju tre ulike pedagogiske ledere for å få nødvendig stoff. Bergsland og Jæger (2014, s. 70-71) sier at man kan velge hvor mange intervjupersoner som er nødvendig, og alt fra to til fem informanter er greit.

3.4 Det kvalitative intervjuet

«Et forskningsintervju handler ofte om å innhente beskrivelser fra den intervjuedes livsverden for så å beskrive og tolke det som blir fortalt » (Løkken & Søbstad, 2013, s. 104). Det som kjennetegner et kvalitativt intervju er at forskeren og informanten er opptatt av det samme temaet, hvor forskeren stiller utfyllende spørsmål, som da bringer kunnskapen sammen (Dalland, 2017, s. 65-66). I denne oppgaven valgte jeg å bruke opptaksutstyr med en diktafon. Fordelen ved å ta opp lydopptak er at jeg som intervjuer kan være tilstede, notere og antyde informantens kroppsspråk og tolkninger (Dalland, 2017). Dette støter også Løkken og Søbstad opp under når de skriver at intervjusituasjonen blir bedre om man bruker lydopptak, fordi da kan intervjueren ha blikk-kontakt, lytte, være tilstede og dermed skape en autentisk atmosfære for informanten (Løkken & Søbstad, 2013, s. 115). Jeg transkriberte intervjuet i ettertid mens jeg fremdeles husket det godt slik at minst ble glemt, viktig var det også at de tankene jeg hadde gjort under intervjuet ble også skrevet ned, noe som igjen førte til at jeg kunne få med all viktig informasjon som ble tatt opp med diktafonen, men også tanker jeg gjorde under intervjuet.

Intervjuet tok plass på informantenes arbeidsplass, dette var fordi jeg ønsket å gjøre intervjuet lettere for informantene å gjennomføre, samtidig som de følte seg trygge ved å være på sin egen arbeidsplass. Som intervjuer ønsket jeg å være avslappet, men tilstedeværende for å skape en god atmosfære hvor informantene følte de kunne være avslappet og ikke redd for å komme med egne tanker og meninger. Jeg sendte ut intervjuguiden på forhånd slik at informantene kunne forberede seg på spørsmålene, og få et innblikk i min problemstilling og spørsmål rundt den. Løkken og Søbstad (2013, s. 108) sier at intervjupersonen kan fritt velge å endre rekkefølgen på spørsmålene underveis, og stille oppfølgingsspørsmål til intervjupersonen. Jeg valgte å bruke den samme intervjuguiden på alle tre intervjuene, for å sammenligne svarene, og deres egne tanker og meninger om hvordan de organiserte ankomst og avskjed om morgenen. Dalland (2017, s. 79) sier at ved å intervju flere informanter med samme tema vil en få varierte svar som da gjør det lettere for intervjupersonen å justere noe i ettertid.

3.5 Metodekritikk

Bergsland og Jæger (2014) sier at det er viktig å være kritisk over egen metode og innsamlingsstrategier (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Da jeg valgte kvalitativt intervju og ikke observasjon som metode, er det viktig å se på fordeler og ulemper ved et kvalitativt intervju og vær kritisk ved valg av metode. Det er to sentrale begreper innenfor metodekritikk. Reliabilitet og validitet. Reliabilitet handler om hvordan forskningen utføres på en troverdig måte, og hvordan datamaterialet bearbeides (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80), mens validitet handler om gyldighet av de tolkninger forskeren kommer frem til (Thaagard, 2013, s. 204).

Da jeg utformet intervjuguiden, hadde jeg noen tanker og meninger på forhånd som kunne påvirke svarene. Mine meninger om temaet, hvordan jeg utfører intervjuet, og hvordan jeg skulle tolket svarene. Jeg hadde en forhåndsforståelse om temaet, hvor jeg på forhånd visste hvilke svar som var viktig å få med inn i intervjuet (Dalland, 2017, s. 79). Jeg som intervjuer skal være så nøytral som mulig. Intervjuguiden lages etter hvor bra problemstillingen min skal svares, men farge minst mulig hva jeg mener. Det er da vanskelig å være nøytral. Det er også viktig å være bevisst over kommunikasjon i intervjuet. En kan ikke generalisere. Kommunikasjonsmisforståelser kan oppstå, og da er det viktig å tenke over hvordan en kan unngå det. Vi holdt kontakt på e-mail i tilfelle usikkerhet og misforståelser. Det kunne også vært ønskelig og hatt flere informanter ved ulike barnehager, og ikke kun pedagogiske ledere, hvor datainnsamlingen kunne vært bredere og lettere å analysere. De barnehagene jeg intervjuet er ikke representative for alle barnehagene i Norge, derimot er det mulig at resultatet kan overføres til andre barnehager. Jeg tenker at min validitet er god fordi jeg intervjuet tre barnehager om hvordan de kan bidra til trygg ankomst og avskjed om morgenen, og svarene er relativt samstemte. Jeg har kanskje ikke fanget opp all informasjon og kanskje ville fått et bedre bilde, dersom jeg intervjuet flere barnehager.

3.6 Etiske overveielser og personvern

Underveis i skriveprosessen min har jeg vurdert og reflektert over hvordan jeg skal behandle personalopplysningene til informantene. Dalland (2017) sier vi mennesker er avhengig av tillit, og at menneskene som det gjelder skal oppleve å bli ivaretatt under en slik forskning (Dalland, 2017, s. 235). Da jeg fant ut hvilke informanter jeg skulle intervjuer, var jeg tydelig på hvordan opplysningene skulle ivaretas. Jeg sendte informasjonsskriv og samtykke skjema

på – epost hvor det stod at alt av informasjon skulle bli anonymisert og at informantene når som helst kunne trekke seg. Jeg skrev også ut samtykkeskjema før intervjuet, slik at informantene kunne se gjennom en gang til og skrive under. Det ble også tatt opptak under intervjuet, som også stod på samtykkeskjema. Dette ble slettet etter transkripsjon.

Jeg har brukt fiktive navn, slik at informantene ble anonymisert. Dalland (2017) sier at: «etiske overveielser og ryddig bruk av personopplysninger er en forutsetning for et godt samarbeid med de menneskene som bidrar med sine erfaringer og opplevelser» (Dalland, 2017, s. 236).

3.7 Analyse av datamaterialet

Det første jeg startet med var å finne ut hvilken metode jeg skulle anvende. Hvilken metode som egnet seg best til min problemstilling. Valget falt da naturlig på kvalitativ forskningsmetode, hvor jeg brukte intervju for å samle inn data. Grunnen til valget var at jeg ønsket å få frem informantenes tanker om hvordan de arbeidet med ankomst og avskjed i barnehagen, uten noe fast svar på spørsmålet. Jeg valgte å intervju tre pedagogiske ledere som jobbet i tre ulike barnehager. Dette valgte jeg for å få en bredere oversikt, hvor jeg ville se på likheter og ulikheter mellom barnehagene, og for å få svar på min problemstilling. Jeg valgte også å sende samme intervjuguide til alle tre informantene, slik at de kunne forberede seg godt. Under intervjuet brukte jeg båndopptaker for å unngå å notere ned alt de sa, slik at jeg kunne være tilstede og tolke ansiktsuttrykk og svar. Men jeg noterte også litt underveis for å få med meg det viktigste. Etter intervjuet var jeg rask til å transkribere, da alt var fremdeles ferskt i minnet og minst mulig ble glemt. Etter transkriberingen skrev jeg ut datamaterialet og leste gjennom det flere ganger før jeg foretok koding. I kodingen så jeg på likheter og ulikheter mellom informantene. Jeg brukte også ulike fargekoder som skulle gjøre det mer oversiktlig og lettere for meg å plukke ut de viktigste dataene til min drøfting.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet vil jeg diskutere mine funn i lys av de teoretiske perspektivene som ble presentert i kapittel to, og oppgavens problemstilling: «Hvordan kan barnehagelærere legge til rette for en trygg ankomst og avskjed i barnehagen om morgenen?». Kapittelet er delt inn i fem temaer: Organisering på morgenen, overgangsobjekt, trygge barn vs. utrygge barn, omsorg, gråt og respekt og foreldresamarbeid. Funnene fra intervjuene presenteres i en fortolkende tekst med innflettede intervjusitater. Jeg har valgt å sette sitater fra informanter i kursiv for at de skal komme tydeligere frem i oppgaveteksten.

Jeg har intervjuet 3 pedagogiske ledere. En hadde bakgrunn fra studentbarnehage, mens de to andre jobbet på en avdelings barnehage. Informantene har jobbet mange år i barnehagen og har bred erfaring innen temaet. I oppgaven er informantene gitt fiktive navn i oppgaven: Nina (studentbarnehage), samt Stine og Julie (avdelingsbarnehage). Informantene refererer ikke bare til seg selv, men også til barnehagens praksis.

4.1 Organisering på morgenen

Informantene ble først spurt hvordan de organiserte det å ta imot barna på morgenen:

Mesteparten møter vi dem ved at de kommer inn på torget. Vi er veldig på at vi skal møte, og det å bli sett er viktig. Men en tenger ikke alltid å si noe, at, jeg har sett deg, fint å se deg. Det pleier jeg alltid å si til barna, akkurat det. Så fint å se deg. Hvordan er det med deg. Så fint å se deg (Nina).

Nina forteller at hun er veldig opptatt av å møte barnet om morgenen. I denne barnehagen har de faste rutiner ved ankomsten, og torget som hun kaller det, er møteplassen hvor foreldre og barn tas imot av ansatte i barnehagen. Både Drugli (2017) og Andersen et al. (2009) sier i sin teori at god organisering og faste rutiner kan bidra til et positivt samspill og trygghet for barnet. Nina gir uttrykk for at det er viktig å bli sett, samt etablere god dialog med barnet. Når Nina sier: «så fint å se deg», legger hun til rette for at barnet kan kjenne at det blir sett og anerkjent. Min mening er at dette også kan bidra til at barnet føler seg trygg i ankomsten og lettere kan si farvel til foreldrene. Drugli (2017) skriver at det å gi barnet et smil, vil kunne bidra til at det skapes gode relasjoner. I denne barnehagen er de bevisste på å gjøre ankomsten

så god som mulig ved at det alltid skal være en voksen som kommer i møte. Det Nina forteller, kan vi se i samsvar med det Broberg et al. (2014) skriver om viktigheten av at barna har minst en relasjon til en voksen som kan gi barnet beskyttelse og trøst. Nina forteller at det er viktig å bli sett ved ankomst i barnehagen. Ut i fra dette, tolker jeg at hun mener at barn har behov å bli sett av minst en voksen, ved at en voksen er interessert i barnet. Jeg ser dette i sammenheng med det Rammeplanen for barnehagen (2017) sier om at de ansatte skal ivareta barnets behov for omsorg, hvor barnet skal bli sett og respektert.

Vi har valgt å møte barna inne på avdelingen fordi vi ser at barna og foreldrene har behov for det, kle av seg, rydde på plass plassen sin. Når de får alene tid med foreldrene i garderoben, er de veldig klar og trygge når de kommer inn i døra og inn på avdelingen, og da er det viktig at en av oss møter dem i døra (Stine).

Stine gir uttrykk for at det trygger barnet best om de ansatte møter barna på avdelingen, hvor barna er trygge når de kommer inn. Dette underbygges av Broberg et al. (2014) som hevder at barnet viser trygg tilknytning hvis omsorgspersonene er tilgjengelige, og møter barnas behov. Stine gir også uttrykk for at det er viktig at en av de ansatte møter barnet og foreldrene. Det Stine forteller kan vi også se i samsvar med Drugli (2017), hvor hun påpeker at det kan hjelpe barnet å bli møtt med en varm ankomst, som da gjør det lettere å bli separert fra foreldrene. Etter min mening kan en varm ankomst bidra til at barnet føler seg trygg, ved at barnet vet at det alltid vil være en voksen som kommer det i møte om morgenen. Dette kan også legge til rette for lek, samt en god start i barnehagen. Brandtzæg et al. (2013) hevder i sin teori at god organisering gjennom det å bli møtt av en voksen er trygghetsskapende for barnet. Både Stine og Nina møter og tar i mot barnet og foreldrene. Det at det er i organiserte former og ikke avhengig av barnets dagsform, tror jeg er viktig for både foreldre og barn. Etter min mening bør det ikke være opp til den enkelte ansatte å vurdere om barnet skal møtes eller ikke. Noe som også underbygges av Drugli (2017) som sier at barnehagen sender ut informasjon om rutiner for avdelingen for å gjøre foreldrene tryggere. Når dette hører med til rutiner, skaper det trygghet for både foreldre og barn. Dersom barnet om morgnen har en dårlig start hjemme, vet foreldrene at de møter en ansatt som vil trøste, ta barnet på fanget og bidra til en trygg ankomst og avskjed. Det kan tenkes at det er godt for et barn som skal ta avskjeden med foreldrene at noen holder dem, kjenner varmen fra et annet menneske og fysisk kjenner at de blir godt ivaretatt. Jeg ser dette i tråd med Abrahamsen (1997) som henviser til Winnicott som

bruker begrepet «holdning» og at omsorgen skal være tilgjengelig både fysisk og psykisk, automatisk og rutinemessig.

Julie gir uttrykk for at de er opptatt av at foreldrene og barnet skal gi beskjed før de logger seg på om morgenen. Hun sier:

Her er det faktisk barn og familie som bestemmer litt. Barn og familie er så forskjellig, og dagene starter veldig forskjellig. Men du hører veldig fort om familien trenger deg eller ikke. Om de trenger å avslutte sin ankomst selv, for av og til kunne de hatt to søsken som er uenig når de kommer til barnehagen. Og da kan det være godt for mor eller far å få gjort opp den uenigheten, før vi logger oss på (Julie).

Ved ankomst kan foreldrene ha dårlig tid. De skal videre og barnet kan lett bli en «pakke» som skal leveres. Ansatte kan i sin iver for å hjelpe foreldrene overta barnet før barnet er klar. Foreldrene kan også tenke at de må få avskjeden fort overstått. Drugli (2017) viser til sin teori at det er viktig at foreldrene skal gi barnet til personalet når de føler at de selv er klar til å dra, og barnet er klar til å ta farvel. Ved at de ansatte tar barnet ut av hendene til foreldrene, vil dette i følge Drugli (2017) føre til frustrasjon og gråt hos barnet. Slik Julie sier, nevner hun at det er viktig for deres barnehage at foreldrene skal gi beskjed før de ansatte kobler seg på og tar i mot barnet. Dette vil kunne bidra til å gjøre avskjeden lettere for barnet, samt en god ramme for dagen i barnehagen.

4.2 Overgangsobjekt

De tre informantene snakket om viktigheten av bruken av overgangsobjekter. De bruker overgangsobjekter når de ser at barnet har behovet for det, men har alle ulike regler for bruk. Til felles brukte de tre barnehagene overgangsobjekt i form av smokk eller bamse. Dette er i samsvar med teorien til Abrahamsen (2015) om bruk av overgangsobjekter. Om dette sier Stine:

Det er veldig forskjellig. Noen bruker sutteklut, noen bruker smokk. Vi anbefaler alltid det i oppstarten at de alltid skal ha noe hjemmefra som gir trygghet. Noen ganger er det barn som ikke har det og som nødvendigvis ikke behøver det, noen ganger etterspør vi til barn som vi ser trenger det. Og hvis de ikke har smokk, om det er noe fra hjemmet som de kan ta med, så kan gjøre overgangen litt lettere (Stine)

Slik Stine påpeker, bruker de overgangsobjekter i barnehagen i form av sutteklut eller smokk. Hun oppfordrer foreldre å ta med overgangsobjekter i oppstarten. Jeg tolker det slik at de ser at dette er viktig for barnets trygghet, men også for å trygge foreldrene. Foreldrene kjenner barnets behov og ser hvilken trøst de finner i overgangsobjektet. De vet at barnet har noe fra hjemmet som er trygt, noe kjent som de kan søke trygghet i. Stine gir uttrykk for at i deres barnehage legger de til rette for en god tilvenning i oppstarten ved ankomst og avskjed, ved at de anbefaler overgangsobjekt i oppstarten for å trygge barnet. Abrahamsen (2015) viser også til Winnicott sitt utsagn om at overgangsobjekter kan være til hjelp for barnet ved adskillelse, samt er en måte å kontrollere dette på. De voksne ser barnets behov, noe som er i overensstemmelse med det Andersen et al. (2009) mener, at når de voksne ser barnets behov vil det fremme trygghet til barnet. Dette kan igjen gjøre det lettere for barnet å takle overgangen ved avskjed med foreldrene.

Slik Stine informerer om bruken av overgangsobjekter, tenker jeg at de nok ikke har rutiner for dette, men ser det individuelt, selv om de oppfordrer til det. Hun sier: «Noen ganger er det barn som ikke har det og som nødvendigvis ikke behøver det». Dette henger sammen med det Abrahamsen (2015) skriver når hun refererer til Winnicott som viser til at det er ulike regler i barnehagen og at mange barnehager ikke har rutiner for dette. Her mener jeg at barnehageansatte tar et ansvar for å tolke at barnet ikke har behov for overgangsobjekter. Foreldrene har kanskje ikke kunnskap om behovet, og at det tilsynelatende kan gå greit med avskjeden. Teorien understøtter betydningen av overgangsobjektet, noe som barnet holder fast og føles trygt når foreldrene går (Abrahamsen, 2015). Jeg mener at overgangsobjekter ville vært en god trøst og trygghet for alle barn også de som en tror ikke har behov. Julie gir uttrykk for at overgangsobjektet kan ses i forhold til en trygg base. Hun sier:

Og det med tilknytning, en trenger en trygg base, også går du litt ifra, også går du litt tilbake. Og da kan fanget være den trygge basen, og dette overgangsobjektet kan være den trygge basen, og da må det overgangsobjektet få være der (Julie)

Hart og Schwartz (2009) viser til Jon Bowlby som sier at barnet skal få mulighet til å vende tilbake til en trygg base hos den voksne for trygghet og trøst. Jeg synes det var interessant at Julie nevnte overgangsobjektet som en trygg base, og ser likheten ved det. Julie bekrefter at overgangsobjektet skal være en del av barnehagehverdagen på lik linje som den trygge basen.

Jeg antar at Julie tenker at overgangsobjekt er med på å trygge denne basen. Et sted hvor barnet kjenner at det blir beskyttet, og føler trygghet. Dette kan ses i sammenheng med Drugli (2017) som påpeker at ved at den voksne gir beskyttelse til barnet, blir det etablert følelsesmessige bånd. Ut i fra dette, tolker jeg det som at de anvender overgangsobjektet når barnet har behov for det, men legger det bort når barnet føler seg trygg. Jeg ser også dette i sammenheng med definisjonen til Andersen et al. (2009) som skriver at barnet opplever trygghet ved å ha en sikker base hos den voksne. Jeg tenker at når barnet får overgangsobjektet når barnet selv søker det for å få trøst, møter de barnet, anerkjenner det, og klarer å forstå at denne atskillelsen kan være vanskelig. Dette gir en trygg avskjed og ankomst, og etablerer et sterkt bånd til barnet.

Det er mange av de som bruker smokk, kos, noen har også med seg teppe, også har vi bamser. Dette bruker barnet å få hvis barnet er spesielt lei seg (Nina)

Når Nina sier: «Dette bruker barnet å få hvis barnet er spesielt lei seg», tolker jeg det som at barnet kun får overgangsobjektet når barnet er trist. Jeg antar at de trøster barnet på en annen måte ved adskillelsen fra foreldrene, men at de aksepterer barnets følelser og vil hjelpe barnet til å få en trygg atmosfære. Jeg ser dette i tråd med Andersen et al. (2009) sin teori om at det viktigste er ikke hva de gir barnet, men hvordan de opptrer i møte med barnet, og hvordan personalet responderer på barnets reaksjon på gråt.

Noen barn låser seg når de får kosen eller smokken, og blir sittende som dette er skjoldet mitt, nå kan ingen ta meg, det er tryggheten min. Men man må pushe litt, tenker jeg. Hvis man har smokken, kan det bli litt vanskelig å leke seg litt og komme seg ut i lek og samspill med andre. Så vi må jobbe inn ulike rutiner, og det kan fort ta litt tid (Nina)

Abrahamsen (2015) viser til Winnicott som hevder at det er vanlig å ha regler for bruken av overgangsobjekt i barnehagen. Men Nina gir uttrykk for at hun synes det er vanskelig å legge inn ulike rutiner for overgangsobjekter. Det er tidkrevende. Nina sier også at de låste seg for mye når de fikk overgangsobjektet og var redd for at barnet ble avhengig ved bruken av det. Jeg erfarer at barn som får et overgangsobjekt som kan være smokk, ser vi blir roligere, og slapper av og koser seg. Det kan være vanskelig for de ansatte å legge bort smokken, når de ser hvilken ro det gir barnet som kanskje en kort stund opplevdes utrøstelig. En ser også barn

som stadig etterspør smokken eller vender tilbake til overgangsobjektet. Det kan være utfordrende for de ansatte å tolke når det er greit å legge det fra seg om morgenen. Jeg tolker det slik at Nina synes det er greit at barnet får anvende overgangsobjektet for å få trøst og avslapping, men at hun etterhvert tar det bort når hun ser barnet anvender det i lek og samspill. Etter min mening er overgangsobjekter verdifulle for barnet og foreldrene, om de ansatte er bevisst på bruken av overgangsobjektet. Alle barnehagene anvender overgangsobjekter i barnehagen, og ser at det kan hjelpe for å få overgangen best mulig. Derimot som Nina trakk frem, kan det oppstå situasjoner hvor barnet blir fort avhengig av det, derfor er det viktig at de ansatte kjenner barnet og kan hjelpe å sette grenser for hvordan overgangsobjekter blir brukt. Overgangsobjekter kan være verdifulle for barnet, som kan få en følelse av å være nær foreldrenes kropp og lukt, skriver Abrahamsen som viser til Winnicott. Jeg tenker at det derfor er viktig at vi har respekt for overgangsobjektene og er bevisst på bruken.

4.3 Trygge barn vs. utrygge barn

Samtlige informanter belyser viktigheten av trygghet for både barnet og foreldrene. Barnet blir trygg dersom barnehagen kjenner deres rutiner og får god informasjon om barnet. De nevner det å være tilstede, ta imot, gi tid, bli kjent med barnet og behandle barnet individuelt. To av informantene nevner også trygghetssirkelen.

Du har sikkert vært borti trygghetssirkelen. Den tar vi ofte litt utgangspunkt i. Ut i fra dem reagerer barnet på ulike måter, og det kan vi ha i bakhodet. Og se: åi, du trenger nok fanget. Du ønsker det. Det er både en trygghet, men også en trygghet for mamma at du ikke er så mye å utforsker. (Nina)

Nina forteller at de ofte tar utgangspunkt i trygghetssirkelen ved avskjed i barnehagen. Som nevnt i teorikapitlet, er trygghetssirkelen ifølge Brandtzæg et al., (2013) at de voksne må være en trygg havn for barnet, hvor det kan vende tilbake til en trygg base når de skal utforske omgivelsene. Kunnskapen om trygghetssirkelen tror jeg bevisstgjør personalet slik at de ser betydningen av å være en trygg omsorgsperson som er tilstede, og kjenner barnet. Så lenge den voksne er tilgjengelig, gir barnet trøst og nærhet opplever barnet en trygg tilknytning (Drugli, 2017). Dette kommer frem også hos informantene. Jeg tror at der barnet møter en atmosfære av kjærlighet og omsorg og en voksen trygghet, vil barnet kjenne seg

trygt, og at utrygge barn vil bli smittet av denne tryggheten. Når barnet får sitte på et fang når de kommer, og foreldrene er gått, gå litt fra fanget og så komme tilbake igjen, tror jeg trygger barnet. En kan lett tolke at når barnet går fra fanget så føler barnet seg nok trygghet, men det kan være at barnet raskt trenger på ny å komme tilbake til basen. Et fang, en base, som kan erstatte foreldrenes base mens de er i barnehagen, slik som trygghets sirkelen understreker. Andersen et al. (2009) definerer betingelsen trygghet slik: «At barnet har en tydelig opplevelse av at dette sted er et trygt sted, og at mine viktige voksne hører mine signaler, er en betingelse for trygghet» (Andersen et al., 2009, s. 31).

Informanten er bevisst på en trygg base, men hvordan kan en klare å skape dette i en travel barnehage hvor flere barn kommer samtidig, og de fleste barna har behov for omsorg og et fang? Diskusjonen om flere ansatte i barnehagen er sentral i disse dager, med diskusjon utvidet bemanningsnorm. Men jeg tror ikke at det bare er antall personer som fremmer en trygg ankomst, men også hvem som ansettes og hvilken trygghet de kan gi både barna og foreldrene. Som nevnt i teorikapittelet skriver Andersen et al. (2009) at barnet føler seg trygg, hvis barnet opplever at barnehagen er en trygg plass å være. Jeg opplever at det informantene sier om hvordan de tar i mot barnet, er god praksis ifølge teori for hvordan informantene kan legge til rette for en trygg ankomst og avskjed. Drugli (2017) hevder i sin teori at barnet viser utrygghet hvis den voksne ikke gir barnet nærhet og trygghet, men i samsvar med det informantene forteller, legger de til rette for både trygghet og nærhet til barna, og jeg tenker da at barnet får en økt opplevelse av trygg tilknytning. En kan se og oppleve i garderoben barn som klamrer seg til foreldrene, eller ansatte ved avskjeden. En informant nevner at hun kan ha to barn på fanget. Ingen av informantene har nevnt at de kan føle de kan komme til kort når en står der med flere barn hvor avskjeden kan være tung eller vanskelig. Vil barna kjenne på denne trygge basen og omsorgen selv om de må dele den med andre barn? Hvordan føles foreldrenes avskjed med barnet da? Dette kan være en utfordring når flere voksne og barn kommer samtidig og alle trenger å bli sett. Samtidig tenker jeg at de ansatte også må trygge foreldrene slik Stine sier:

Vi ser også at det gjenspeiler seg fort hvis foreldrene er usikker, utrygge, da blir også barna det. Foreldrene er jo det tryggeste barnet har. Det skal iallfall være det. Hvis de ikke er trygge, så klarer barna å sanse det (Stine)

4.4 Omsorg, gråt og respekt

I intervjuet stilte jeg et spørsmål om foreldrene gav uttrykk for noe som er vanskelig i ankomst og avskjed. Nina gir uttrykk for gråten. Hun sier:

Det er jo den gråten. At de er redd for at barnet er lei seg. De føler nok litt skyld kanskje, for at de setter igjen barnet sitt der, fordi de har sine egne behov. Men da handler det om at vi er der, som en trygg plass. At de er trygge på at barnet har det fint hos oss. Det er trygt, har det godt og leker seg (Nina)

Det Nina forteller, kan vi se i tråd med det Drugli (2017) skriver om at barn gråter for å gi uttrykk for sine følelser. Jeg tenker at når foreldrene er redd for at barnet er lei seg, kan det som Nina sier, gi foreldrene skyldfølelse. De kan også oppleve gråten som noe negativt, at de ikke mestrer å få barnet sitt trygt før de går, og som Nina sier, at de har egne behov.

Abrahamsen (2015) nevner at gråt kan bli sett på som noe negativt. Jeg velger også å tenke dette som at foreldrene viser at de bryr seg om barnet. De kjenner på barnets følelser og forstår det. Abrahamsen (2015) påpeker også i sin teori at gråt er en normal reaksjon når barnet atskilles fra foreldrene. Jeg opplever at foreldre forventer denne gråten og tenker at den er en del av adskillelsen. Andre synes det ikke er greit å gå fra barnet sitt når det tydelig med gråt viser at det er lei seg. Jeg opplever at Nina vil sikre at barnet skal ha det trygt når foreldrene drar. Hun vil være der for barnet. Dette ser jeg i samsvar med begrepet omsorg som Askland (2011) viser til Thyssen som definerer det slik: «Det å bry seg om og ta vare på menneskers beste» (Askland, 2011, s. 58). Det er den trygge basen som kommer igjen flere ganger hos informantene i forskjellige temaer. Der barnet er og kommer for å få trygghet og trøst. Julie nevner også gråt, men sier at gråt ikke er farlig:

Og gråt er ikke farlig. Så når dem er klar til å levere barnet til meg, enten om det er et godt fornøyd barn eller barn som vil ut å leke seg, eller barn som trenger omsorg og trøst, så ja, sitt i fanget en stund, så gjør vi det (Julie)

Dette ser jeg i tråd med teorien til Abrahamsen (2015) som sier at gråt er et menneskelig trekk. Barn må få lov til å vise sine emosjonelle følelser og vi som voksne må godta at barnet med gråt viser at det ikke vil forlate foreldre når de skal gå, slik som også Andersen et al. (2009) nevner i sin teori, at man skal akseptere barns følelser, og at barn gråter for å vise signaler for at de ikke vil dra fra foreldrene. Dette ser jeg i samsvar med Julie, hvor hun

nevner at gråt ikke er farlig. Jeg opplever at hun vil være der for barnet og foreldrene, være tilgjengelig og gi barnet den trøsten den vil ha.

Både Nina og Julie gir uttrykk for at de vil sørge for at barnet skal oppleve trygghet, og er glad i barn, og godtar at det er gråt ved avskjeden. Dette ser jeg i samsvar med det rammeplanen for barnehagen (2017) skriver om at alle barn skal oppleve trygghet, og vise at de bryr seg om barnet. Nina og Julie viser at de har kunnskap om begrepet gråt, slik som de har formidlet det til meg. Ingen av informantene nevnte at de kan bli irritert når barn gråter, og usikkerheten på hvordan de skal møte barna ved gråt. Det tenkte jeg kunne være en naturlig reaksjon dersom en ikke har kunnskap om gråt eller god erfaring ved å møte barn med gråt. En kan lett ta med seg sin egen morgenstress i barnehagen, og blir irritert over den utfordringen det er når barn ikke vil skille seg fra foreldrene sine. Her er det også viktig å stå i forståelsen og ikke ta barnet ut av fanget fra foreldrene. Når barnet blir forstått, og respektert, om at gråt er deres måte å uttrykke seg på, vil det lettere la seg trøste. Et trygt og godt fang med mye kjærlighet vil hjelpe barnet å hente seg inn.

4.5 Foreldresamarbeid

Et godt foreldresamarbeid er viktig for at barnet skal føle seg trygg i barnehagen. Den daglige dialogen mellom personalet og foreldrene om morgenen er viktig, for å kunne forstå barnet, og bli kjent med det. Julie forteller at dialogen er «alfa og omega» for et godt foreldresamarbeid. Et eksempel hun kommer med lyder slik:

Jeg er veldig opptatt av den åpne dialogen, for er det ting de undrer seg på, eller lurer på, barnet har sagt noe, vi har sagt noe, så må vi snakke om det med en gang. Det er da vi kan forstå hvordan foreldrene tenker hvis de er åpne og snakker med oss. Det er alfa og omega. (Julie)

I lys av det Julie nevner, ser jeg dette i tråd med Glaser (2013) sin teori om at et godt samarbeid handler om å utveksle informasjon om barnet, og samarbeide for barnets beste. Jeg tror at ved å skape en god dialog med foreldrene, kan det tenkes at det vil føre til et godt samarbeid, hvor foreldrene kan fortelle hva de er fornøyd med, og ikke fornøyd med i barnehagen. Rammeplanen for barnehagen (2017) påpeker at barnehagen skal legge til rette for god dialog med foreldrene. Julie nevner også at hun er opptatt av en god, og åpen dialog.

Høigård (2013) påpeker i sin teori at dialog er viktig i samspill med andre, fordi dialogen gir nærhet, og er en kilde til kunnskap. Jo mer åpen dialog som skapes mellom foreldrene og personalet, vil jeg anta at dette kan føre til et bedre forhold mellom de ansatte og barnet. Dersom dialogen ikke er åpen kan det lett bli misforståelser og de ansatte er ikke alltid oppmerksom på den informasjonen som foreldrene gir eller behov for å gi. Når Julie sier: «Det er da vi kan forstå hvordan foreldrene tenker hvis de er åpne og snakker med oss».

Hvis en forelder er usikker på en av de ansatte ved ankomsten, eller vegrer seg fra å gi barnet til en av de ansatte, kan barnet sanse dette. Om dette sier Drugli (2017) at om foreldrene viser utrygghet, kan det føre til at barnet reagerer emosjonelt, som da kan resultere til at barnet forstår at plassen er utrygg. Foreldre har kanskje informasjon de vil formidle om morgenen. Det kan ha vært en urolig natt, lite mat, stressende morgen. Denne informasjonen er enklere å gi for foreldrene når samarbeidet er godt og de har tillit til de ansatte. Men her må en også være obs på teorien om mikroseparasjoner. Samtalen mellom ansatte og foreldre kan overskygge barnets behov for trygg avskjed med foreldrene. Dette ser jeg i sammenheng med det Abrahamsen (2015) nevner om begrepet mikroseparasjoner som handler om at omsorgspersonene er fysisk tilstede, men at de likevel gir uttrykk for psykologisk fraværende.

Dette kan da hemme barnets trygghetsbehov. Men samtidig kan det føre til at barnet signaliserer at dette er en trygg plass å være, om foreldrene har en god og åpen dialog med personalet. Derfor er dialogen alfa og omega mellom foreldrene og personalet, for å tilrettelegge til det beste for barnet, slik at barnet får opplevelsen av trygghet. Trine er også opptatt av god dialog med foreldrene. Hun synes det er viktig med informasjonsutveksling mellom foreldrene. Hun sier:

Informasjonsutvekslingen er viktig. Det at foreldrene sier noe om hvordan morgenen/kvelden før har vært. Hvis det er noe helt spesielt. Og at når foreldrene leverer barnet til meg, så skal de vite at jeg ivaretar barnet deres, de skal være trygg på det (Trine)

Drugli (2017) påpeker i sin teori at det er viktig med den uformelle kontakten for å få til et godt samarbeid. Dette ser jeg i tråd med det Trine forteller om den daglige dialogen om morgenen, hvor hun vil vite hvordan barnet har hatt det kvelden før, og på vei til barnehagen. Det kan da tenkes at samarbeidet vil styrkes, ved at Trine viser åpenhet til foreldrene. Bø (2011) påpeker hvor viktig det er å kommunisere med foreldrene på en anerkjennende måte,

og også lytte til det foreldrene sier. Når en formidler til foreldrene og viser genuin interesse for barnet, spør hvordan det har det, viser at en har tid og gir rom for samtale og samarbeid, tror jeg foreldrene opplever en god overtakelse og omsorg. Trine sier at hun er opptatt av at foreldrene skal være trygge på at hun skal ivareta barnet, og Bø (2011) påpeker at foreldrene opplever at barnehagen er et godt sted å være, når de blir møtt av positive mennesker. Dette tolker jeg som en trygghet for foreldrene, men også en trygghet for barnet.

5.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen: «Hvordan kan barnehagelærere legge til rette for en trygg ankomst og avskjed om morgenen for de yngste barna i barnehagen?»

Fokuset mitt har vært å belyse den praksisen som har positiv effekt og som kan være med på å etablere gode rammer og trygghet til barna. Jeg har intervjuet tre barnehagelærere som alle hadde et bevisst forhold til ankomst og avskjed. Dette gav et innblikk i hvordan de møter foreldre og barn med fokus på at barnet kan starte dagen i barnehagen i en trygg arena, samt ha en god avskjed hvor foreldrene kan gå fra barnehagen og være trygge på at barnet blir godt ivaretatt. Dette har blitt sett på i sammenheng med eksisterende teori på områdene.

I teorien som er gjennomgått er temaene trygghet og overgangsobjekter sentrale. Dette er et fokus vi ser igjen i de tre barnehagene, hvor overgangsobjekter ble aktivt brukt i ankomst og avskjed, og en bevisst oppførsel med tanke på barnas og foreldrenes opplevde trygghet. Viktigheten av å ha en etablert og god rutine om morgenen, samt kunnskap om at gråt kan være en naturlig reaksjon på adskillelse fra omsorgspersonene trekkes frem av teori og praksis. Her hadde barnehagene noe ulik tilnærming på hvor møteplassen med foreldre og barn var, men fokuset på kjente rutiner var en fellesnevner som bidro til økt trygghet.

Et godt foreldresamarbeid må til for å kunne ivareta først og fremst barnets behov, men også foreldrenes. Trygghets sirkelen, hvor ansatte i barnehagen erstatter foreldrene og er den trygge basen når barna er i barnehagen, fremgår både av teori og praksis i barnehagene. Det var spennende og interessant å se at teorien bli brukt i praksis med opplevd positiv effekt på trygghetsfølelsen hos barna. Informantene uttrykte en glede ved å arbeide med barn, og en omsorg som om det var deres egne. En gjennomgående tråd for opplevd trygghet hos barna var den gode atmosfæren som gir rom for: informasjonsutveksling om morgenen, tid til å vente på at barnet er klar til å ta avskjed, overgangsobjekter og nok ansatte til å kunne gi barnet et fang og en trygg base. En slik barnehage ønsker jeg å være en del av.

Informantene virket trygge i sitt arbeid, samt ivaretok barna på en god måte. Det oppgaven ikke fokuserte på, og som jeg ønsker mer kunnskap om, er hvordan barnehagene konkret arbeidet med de barna og foreldrene som ikke opplevde ankomst og avskjed som trygg. Hva

er det da som ikke fungerer? Hvordan påvirker dette foreldresamarbeidet og hvilke tiltak setter da barnehagen inn? Dette kan være innspill til videre studier.

6.0 Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (1997). *Det nødvendige samspillet*. Oslo: Tano Aschehoug
- Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Andersen, J., Gundelach, S., & Rasmussen, K. (2009). *Trygge og utrygge barn i barnehagen*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Askland, L. (2011). *Kontakt med barn: Innføring i førskolelærers arbeid på grunnlag av observasjon (2. Utg.ed.)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I Bergsland, M.D. & Jæger, H (red). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (ss. 51-86) (1.utgave) (3. Opplag). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Broberg, M., Hagström, B., Broberg, A. & Goveia I. C., (2014). *Tilknytning i barnehagen: Hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Bø, I. (2011). *Foreldre og fagfolk*. (3. utg.ed.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.ed.). Oslo: Gyldendal akademisk
- Drugli, M. (2017). *Liten i barnehagen* (3.utg.ed.). Oslo: Cappellen Damm akademisk
- Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlag
- Hart, S., & Schwartz, R. (2009). *Fra interaksjon til relasjon: Tilknytning hos Winnicott, Bowlby, Stern, Schore & Finagy*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling: Muntlig og skriftlig*. (3. utg.ed.) Oslo: Universitetsforlaget.

Larsen, A. (2007). *En enklere metode : Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*.
Bergen: Fagbokforl.

Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.ed.). Oslo:
Universitetsforlaget.

Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver. (2017). Oslo: Pedlex.

Thaagard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (4. Utg.ed.).
Bergen: Fagbokforlaget.

7.0 Vedlegg

Vedlegg 1 – intervjuguide

Tema: Tilknytning: Ta i mot og ta farvel

Problemstilling: Hvordan kan barnehagelærer legge til rette for en trygg ankomst/ avskjed om morgenen for de yngste barna i barnehagen?

Intervjuguide

Denne oppgaven fokuserer på hvilket syn to ulike barnehagelærere fokuserer på når de skal legge til rette for en trygg ankomst/ avskjed på morgenen for de yngste barna i barnehagen. Tilknytning er forøvrig et tema som trenges å belyses fordi det, i forhold til antall småbarn som i dag går i barnehagen, er lite forskning på temaet.

Introduksjon

- Takke for at jeg fikk lov til å komme å bruke av deres tid
- Informasjon om meg selv
- Informasjon om bachelor oppgaven
- Praktiske opplysninger (tid, intervjuene blir tatt opp på lydbånd)

Bakgrunnsinformasjon om hver enkelt

- Fortell om din utdanning og yrkeserfaring
- Hvor lenge har du arbeidet på småbarns avdeling?
  - Har du videreutdanning? Hvis ja, hvilken?

Tema

1. Hvordan organiserer dere det å ta i mot barna på morgenen? Blir barnet møtt i garderoben? Ved frokosten? Lekerommet? Etc
  - Hva tenker du er viktig for barnet når det kommer i barnehagen om morgenen? Kan du utdype hvorfor dere gjør det slik?
2. Hvordan møter du de ulike situasjonene ved ankomst/ avskjed?
3. Hva tenker du når du hører begrepet «trygg ankomst»? Hvordan jobbes det med trygg ankomst i din barnehage?

4. Hvordan møter du barnet som er trygg/utrygg ved ankomst? Hvordan?
5. Hvordan reagerer barnet ved avskjed?
  - Hvordan ser dere at barnet er trygg i relasjon med voksne eller andre barn, etter at foreldrene er dratt?
6. Har barna noe i form for det som vi kaller «overgangsobjekter» hjemmefra som gir barnet trøst? Som for eksempel smokk, sutteklut, koseteppe etc?
7. Hva vektlegger du i møte med foreldrene i ankomsten/ avskjed til barna?
  - Hvilket samarbeid ønsker du?

Vedlegg 2 – samtykkeskjema

Informasjonsskriv – og samtykkeskjema

Informasjonsskriv til informanten

Mitt navn er Margrethe Støle, jeg kommer fra Karmøy og studerer 3. året ved Dronning Mauds minne høyskole, og skal skrive bacheloroppgave om tema ta i mot og ta farvel. Min problemstilling er: *hvordan kan barnehagelærere legge til rette for en trygg ankomst og avskjed om morgenen for de yngste barna i barnehagen*. Jeg er glad for at du vil bidra. Dine tanker rundt mitt tema er stor interesse for meg.

Målet med prosjektet er å sette søkelys på hvordan barnehagelærer møter barna om morgenen. Jeg har erfart at barnehagelærere har ulike måter å tilnærme barnet på. Jeg har valgt kvalitativt intervju som dreier seg om tre intervju med et utvalg av barnehageansatte. Jeg ønsker å ta opp våre samtaler på en digital lydopptaker fordi dette vil være en god støtte under analysearbeidet. Alle opplysninger om deg vil oppbevares konfidensielt under prosjektperioden og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Lydopptaket slettes etter det har blitt transkribert.

Mine veiledere i prosjektet er Monica Bjerkelund og Ingrid Bjørkøy ved Dronning Mauds Minne Høyskole. Prosjektet skal være ferdig 3.05.18. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å måtte begrunne det.

Jeg ser frem mot et godt samarbeid!

Ta kontakt ved spørsmål og kommentar

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta

---

(Signert av prosjektdeltager/ informant, dato)